

Іващенко Галина Федорівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: доцент кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент *Шармар О. М.*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗГВАЛТУВАННЯ (СТАТТЯ 152 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

11 січня 2019 р. набув чинності Закон України № 2227-VIII від 06.12.2017 р., згідно з яким ст. 152 (згвалтування) Кримінального кодексу України (далі – КК), що передбачає кримінальну відповідальність за згвалтування, викладається у новій редакції.

Дослідженню проблемних питань, пов'язаних із змістом нової редакції цієї статті приділили увагу зокрема такі вітчизняні вчені, як: Маркін В.І., Федькова Г.В., Ховратюк М.І., Дудоров О.О. та інші.

Згідно з редакцією ст. 152 КК України, яка була чинна до 11.01.2019, згвалтуванням вважалося: «статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи» [1].

Відповідно до нової редакції від 11.01.2019, згвалтування є вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи [2].

Аналізуючи зміст поняття згвалтування у новій редакції необхідно зазначити, що формулювання містить низку недоліків.

По-перше, невдалою є конструкція нової редакції ст. 152 КК України яка термін “згвалтування” визначає не як статеві зносини, а як дії сексуального характеру, пов'язані із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи. Це визначення дозволяє зробити висновок, що існують певні «дії сексуального характеру», які лише пов'язані з проникненням (вагінальним, анальним або оральним), хоча всім зрозуміло, що вказане проникнення, власне, вважається «дією сексуального характеру», за яку встановлюється кримінальна відповідальність.

По-друге, нова конструкція ч. 1 ст. 152 КК вказує на те, що потерпілим в межах цього складу злочину є особа, яка зазнала вагінального, анального або орального проникнення. У зв'язку з цим виникають деякі питання. Як бути у разі недобровільного природного

статевого акту жінки щодо чоловіка, за якого проникнення «в тіло іншої особи» (чоловіка) не відбувається? Що робити в ситуаціях, коли проникнення відбувається в тіло суб'єкта злочину (наприклад, потерпілого змусили ввести якийсь предмет суб'єкту злочину)?

У цих випадках вчинене не охоплюватиметься ні новою редакцією ст. 152 КК України, ні новою редакцією ст. 153 КК України (остання містить розмежувальну негативну ознаку – дії сексуального характеру повинні бути «не пов'язані з проникненням в тіло іншої особи») [3].

По-третє, порівняно з попередньою редакцією КК України, законодавець у новій редакції відмовився від наявності під час згвалтування таких способів, як застосування фізичного насильства, погрози його застосування або використання безпорадного стану потерпілої особи. Законодавець закріпив нову ключову та головну складову за відсутності якої можливий склад злочину, а саме добровільну згоду потерпілої особи. За відсутності добровільної згоди потерпілої особи під час вчинення стосовно неї різних дій сексуального характеру такі дії необхідно вважати згвалтуванням. На жаль, законодавець при цьому не зазначив, як саме ця добровільна згода мусить бути виражена – до або під час статевого акту. Хоч і примітка статті 152 КК України передбачає: “згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин”. Водночас не зазначається, як саме згода мусить бути виражена (усно, письмово, відео чи аудіо запис) та який саме перелік обставин може вважатися супутніми обставинами [4].

Отже, на практиці питання про те, чи було надано добровільну згоду буде визначатися лише під час розслідування цього злочину. Вважаємо це недоліком чинної норми, адже можливі прояви шахрайства та шантажу. Також постає питання про те, чи буде вважатися мовчання потерпілої особи добровільною мовчазною згодою? Не є зрозумілим і те, чи була згода потерпілої особи в певному випадку добровільною? Знову ж таки, це все залишається на розсуд органів та суду. Оскільки норма закону не передбачає вимоги до обов'язкового юридичного оформлення добровільності згоди партнерів та тлумачиться як результат вільного волевиявлення, тому сексуальні партнери мають право на власний розсуд визначити форму вільного волевиявлення вступу в сексуальні контакти. Таким чином, нова редакція статті 152 потребує удосконалення та формального визначення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 25-26 - VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20190101>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 25-26 - VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20190111>.

3. Секс за Кримінальним кодексом: нова редакція. Юридична Газета online: веб-сайт. URL: <http://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/seks-za-kriminalnim-kodeksom-nova-redakciya.html>.

4. Кримінальна відповідальність за зґвалтування за новим законом. Вільне слово: веб-сайт. URL: <https://vilneslovo.com/кримінальна-відповідальність-за-згв/>.

5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами Стамбул (Туреччина) / 11 травня 2011 р. / Видавництво «К.І.С.» / К. – 2014. С. 53.

6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2019. – 288 с.

Баран Наталія Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Волошин О. Г.

ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ключовим пріоритетом політики національної безпеки України є забезпечення готовності держави, її економіки і суспільства до оборони і відбиття зовнішньої агресії у будь-яких формах і проявах (зокрема, у формі гібридної війни та терористичних актів). Це передбачає реформування всіх правоохоронних органів держави і зокрема, Служби безпеки України для концентрації зусиль на нейтралізації сепаратистських та екстремістських рухів і організацій, забезпечення державної безпеки у сфері боротьби з тероризмом [1].

Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [3].

Головною особливістю сучасного тероризму є наявність міжнародних і регіональних керівних органів для вирішення питань організації, планування терористичної діяльності, керівництва нею,